



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conferenceแนวทางส่งเสริมการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกรตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน
จังหวัดอุบลราชธานีExtension Guidelines for Field Fragrant Rice Production of Farmers at
Hua Don Sub district, Khueang Nai District , Ubon Ratchathani Provinceพราย โหมหน่าย (Prai Chomnai) ¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong) ²เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalernsak Toomhiran) ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตและต้นทุนการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกร 3) ปัญหา และข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกร 4) ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว กับสำนักงานเกษตรอำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ปีการผลิต 2562/63 ในพื้นที่ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 100 ราย ใช้ประชากรในการวิจัยทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า (1) เกษตรกรร้อยละ 56.00 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47.04 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีแรงงานภาคเกษตรเฉลี่ย 3.91 คน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกและกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวหอมทุ่งเฉลี่ย 14.31 ปี พื้นที่การทํานาข้าวหอมทุ่งเฉลี่ย 9.54 ไร่ แหล่งน้ำที่ใช้ส่วนมากอาศัยน้ำฝน ผลผลิตข้าวหอมทุ่งต่อไร่เฉลี่ย 257.80 กิโลกรัม รายได้จากการผลิตข้าวหอมทุ่งต่อไร่เฉลี่ย 4,073.75 บาท ต้นทุนในการผลิตข้าวหอมทุ่งต่อไร่เฉลี่ย 2,464.20 บาท (2) เกษตรกรปฏิบัติมากที่สุดเป็นประจำ ใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การปลูกและปักดำใช้แรงงานคน การปลูกข้าวหอมทุ่งติดต่อกันทุกปี (3) เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตข้าวหอมทุ่งในระดับมากที่สุดเป็นประจำด้านความรู้ในการเพาะปลูกข้าวที่มีประสิทธิภาพ ขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยว ราคาผลผลิตตกต่ำ คุณภาพของข้าวเปลือก (4) เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุดด้านการส่งเสริมการเกษตรเป็นประจำ ด้านช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในภาพรวมในระดับมากที่สุดผ่านทางบุคคลราชการ คู่มือ โทรทัศน์ แอปพลิเคชัน ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการในภาพรวมในระดับมากที่สุดในรูปแบบ การให้คำแนะนำ การฝึกอบรม และการทัศนศึกษา แนวทางส่งเสริมควรมีการรวมกลุ่มการทำนาข้าวหอมทุ่งในรูปแบบนาแปลงใหญ่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมความรู้แก่เกษตรกร มีแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตในราคาถูกให้แก่เกษตรกร

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าว ข้าวหอมทุ่ง อำเภอเขื่องในจังหวัดอุบลราชธานี

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช my-march1088@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study farmers in Hua Don Sub-district, in the Following issues 1) socio-economic conditions 2) production and cost conditions of Field Fragrant rice production 3) problems and suggestions in Field Fragrant rice production 4) needs and extension guidelines in Field Fragrant rice production. The population in this study consisted 100 registered rice production farmers with Khueang Nai agricultural district office in Ubon Ratchathani province of the production year 2019/2020 The entire population were studied. Tool used in this study was interview form. Data was analyzed using statistics of frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, and standard deviation. The results of the research stated that (1) 56 percent of farmers were male with the average age of 47.04 years and most of them finished primary school The average labor in the agricultural sector was 3.91 persons Most of them were members and austomers of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC), and had the average experience in Field Fragrant rice production of 14.31 years. The average Field Fragrant rice production area was 9.54 rai. Most of the water resource came from natural rain and the average rice productivity per rai was 257.80 kilograms. The average income from Field Fragrant rice production per rai was 4,073.75 Baht with the cost of Field Fragrant rice production per Rai of 2,464.20 baht. (2) Farmers adopted the knowledge into the actual practices at the highest level in the topic of the usage of appropriate seeds that were suitable for the area conditions, human labor to culture and indirect seedling, and produce in the continuous year. (3) Farmers faced with the problems in Field Fragrant rice production at the highest level on the issue of lacking knowledge in effective rice production, lacking labor during the harvest period, low product price amd quality of rice. (4) The highest level of need of farmers in the agricultural extension was aspect regarding the distribution. In regards to the channel in extension learning, it revealed that the highest need of farmers was to receive knowledge through government officers, manuals, television, and application. For the extension methods, most of farmers, had the highest need in the form of suggestions, trainings, and field trips. The extension guidelines should be the group formation of Field Fragrant rice production in the form of large rice field land plot, related agencies should have knowledge extension to farmers, and should be distribution production factors for reasonable price to farmers.

Keywords: Extension guidelines for rice production, Field Fragrant Rice, Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

บทนำ

“ข้าว” นับได้ว่าเป็นพืชอาหารที่สำคัญที่สุดของคนไทย รวมไปถึงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ด้วยการเพาะปลูกข้าวมีประวัติความเป็นมานับพันปีจากการพบหลักฐานเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าวตามแหล่งอารยธรรมโบราณต่างๆ เช่น ภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ที่ผาแต้ม และผาหมอนน้อย อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี หรือ ที่แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น (ผศ.ดร.สุริพร เกตุงาม,2553)

ในการเพาะปลูกข้าวในปี การผลิต 2561/62 ประเทศไทยมีพื้นที่การเพาะปลูกข้าว จำนวน 59.98 ล้านไร่ ได้ผลผลิตข้าวทั้งหมด 25.17 ล้านตัน แยกเป็นพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ปลูกข้าวในปีทั้งหมด 36.87 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้า 23.83 ล้านไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวเหนียว 13.03 ล้านไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,2562) มีการเพาะปลูกทั้งข้าวพันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์ส่งเสริมจากทางราชการ ที่ให้ผลผลิตสูงและมีความต้านทานโรคและแมลงต่างๆ ที่สนับสนุนให้เกษตรกรผลิตเพื่อการบริโภคและจำหน่าย แต่ในบางพื้นที่สภาพแวดล้อม สภาพพื้นที่ที่มีความเฉพาะเกษตรกรยังคงมีการเพาะปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่สามารถปรับตัวได้ดีกับพื้นที่ กรณีเช่น พื้นที่ตำบลหัวดอน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี จะมีสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่นาทาม ซึ่งนาทาม คือ พื้นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำซึ่งมีน้ำท่วมขังในฤดูฝนทุกปี (อุไรวรรณ คชสฤติย์ และคณะ,2550) การปลูกข้าวด้วยพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และ กข6 จะประสบปัญหา คือ ข้าวจะถูกน้ำท่วมจากฝนตกหนักหรืออุทกกรรม และ/หรือ มีน้ำหลากมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพราะข้าวทั้ง 2 พันธุ์นี้ไม่สามารถทนกับน้ำท่วมที่มีปริมาณน้ำได้เกินกว่า 50 เซนติเมตรขึ้นไปได้ การแก้ปัญหาของเกษตรกร คือ ปลูกข้าวพื้นเมืองพันธุ์หอมทุ่ง เนื่องจากมีลักษณะที่สำคัญ คือ ปลูกได้ก่อนฤดูทำนาปีสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในช่วงปลายเดือนสิงหาคมถึงกันยายน ซึ่งสามารถหลีกเลี่ยงภัยพิบัติแปรสัณฐานที่จะพัดเข้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงเดือนกันยายนถึงต้นตุลาคมซึ่งมักจะมีฝนตกหนักติดต่อกัน เกิดภาวะน้ำท่วมได้ (อุไรวรรณ คชสฤติย์ และคณะ,2550)

“ข้าวหอมทุ่ง” เป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่ชาวบ้านตำบลหัวดอน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้เพาะปลูกกันมานาน เหตุที่ได้ชื่อพันธุ์ว่า “หอมทุ่ง” นั้น เพราะช่วงเวลาที่ข้าวพันธุ์นี้ออกดอก กลิ่นหอมจะกระจายไปทั่วทุ่ง เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตนำมาหนึ่ง ยังมีกลิ่นหอมกรุ่น ชวนลิ้มลองรสชาติ ลักษณะเด่นประจำพันธุ์ของข้าวหอมทุ่ง คือ จะมีลำต้นใหญ่ เมล็ดโต และมีกลิ่นหอม นิยมทุ่งหนึ่งเป็นข้าวเหนียว หรือนำไปแปรรูปเป็นข้าวเม่า อายุการเพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวสั้น มีความต้านทานโรคและแมลง การเจริญเติบโต และให้ผลผลิตดีถึงแม้จะอยู่ในช่วงน้ำท่วม คุณลักษณะเด่นของข้าวหอมทุ่งคือเป็นข้าวที่มีเมล็ดข้าวใหญ่ และมีกลิ่นหอม ทั้งก่อนช่วงเก็บเกี่ยว ช่วงสีเป็นข้าวสาร ตลอดจนนำไปนึ่งเป็นข้าวเหนียวก็จะมีกลิ่นหอมมาก อีกทั้ง ลำต้นที่แข็งแรงสามารถยึดลำต้นสูง เพื่อหนีพายุระดับน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี โดยจะเริ่มเพาะปลูกตั้งแต่ ช่วงกลางเดือนเมษายน และพฤษภาคม ใช้เวลาในการเพาะปลูกประมาณ 4 เดือน จึงทำการเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนสิงหาคม เป็นต้นไปของทุกปี ชาวบ้านตำบลหัวดอน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นครัวเรือนเกษตรกรที่ทำนาข้าวหอมทุ่ง พื้นที่การเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรตำบลหัวดอนอยู่นอกเขตชลประทาน ทำให้การเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรจะอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่คาดการณ์ได้ยากลำบาก บางปีอาจจะเกิดปัญหาก็ได้ หรือน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูก ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาทำนาได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ข้าวคุณภาพไม่ดี เกษตรกรยังขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ถูกต้องและเหมาะสม ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวสูง และปัญหาในด้านปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ปัญหาด้านการตลาดราคาผลผลิตข้าวราคาตกต่ำ การจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน (อุไรวรรณ คชสฤติย์ และคณะ,2550)



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

จากสภาพปัญหาการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกรตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาสภาพการผลิตข้าวหอมทุ่ง ปัญหาในการผลิตข้าวหอมทุ่ง ตลอดจนความต้องการในการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมทุ่ง เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้กำหนดแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมทุ่งอย่างถูกต้องเหมาะสมและตรงความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิต และต้นทุนการผลิตข้าวหอมทุ่ง
3. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง
4. เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมทุ่ง





การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย





การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมทุ่งในพื้นที่ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ปีการผลิต 2562/63 จำนวน 100 ราย เก็บจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 5 ตอน คือ สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพการผลิตข้าวหอมทุ่ง ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตและลดต้นทุนการผลิต ความต้องการการส่งเสริมการผลิต และแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมทุ่ง นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกข้าว ตำบลยางซึ้ง ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 ราย ได้ค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ คือ 0.796% การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยใช้ค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย ดังนี้ 1.00-1.80 = น้อย ที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61-3.40 = ปานกลาง 3.41-4.20 = มาก และ 4.21-5.00 = มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

สมาชิกร้อยละ 56.0 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47.04 ปี ร้อยละ 50.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.13 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.91 คน ประสบการณ์ในการผลิตข้าวหอมทุ่งเฉลี่ย 14.31 ปี ร้อยละ 28.90 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และกลุ่มออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 29.8 แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำ การเกษตรมาจากน้ำฝน ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ย 9.78 ไร่ จำนวนพื้นที่การทำนาข้าวหอมทุ่งของ เกษตรกร เฉลี่ย 9.54 ไร่ รายได้จากการผลิตข้าวหอมทุ่งต่อไร่/ปี เฉลี่ย 4,073.75 บาท ร้อยละ 45.5 แหล่งสินเชื่อมาจาก ธนาคาร ธ.ก.ส. ร้อยละ 56.0 แหล่งจำหน่ายผลผลิตจากพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ ผลผลิตที่ได้ทั้งหมด/ปี เฉลี่ย 1,819.15 กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่ 257.80 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาจำหน่ายผลผลิตที่ได้สูงสุด เฉลี่ย 10.89 บาทต่อกิโลกรัม ราคาจำหน่าย ผลผลิตที่ได้ต่ำสุด เฉลี่ย 9.28 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนการปลูกข้าวหอมทุ่ง เฉลี่ย 2,464.20 บาทต่อไร่ ค่าเตรียมดิน/ค่าไถ พรวน เฉลี่ย 414 บาท ค่าพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 208.20 บาท ค่าปุ๋ย เฉลี่ย 542.50 บาท ค่าแรงงานของตนเอง/ในครัวเรือน เฉลี่ย 246.00 บาท ค่าแรงงานภายนอก เฉลี่ย 249.00 บาท ค่ารถเกี่ยวสีข้าว เฉลี่ย 607.50 บาท ค่าขนส่ง เฉลี่ย 197.00 บาท

2. สภาพการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกร

1) ด้านการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ดพันธุ์ ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมทุ่งบ้านหัวดอน ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หัวข้อที่เกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ร้อยละ 84.0 ใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 60.0 การคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารชีวภัณฑ์ป้องกันเชื้อรา ร้อยละ 57.0 การคัดแยกเมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีคุณภาพ และใช้เมล็ดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง ด้านทานต่อโรคและแมลง เท่ากัน ร้อยละ 54.0 เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ปราศจากสิ่งเจือปน ร้อยละ 43.0 อัตราเมล็ดพันธุ์ควรใช้ตามวิธีการปลูก เช่น นาหว่าน 15 - 20 กิโลกรัมต่อไร่ นาดำ 7 กิโลกรัมต่อไร่ และร้อยละ 42.0 การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีจะต้องมีความชื้นมากกว่าร้อยละ 14.0 ตามลำดับ

2) ด้านการปรับปรุงดิน ผลการวิจัย พบว่า หัวข้อที่เกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ร้อยละ 48.0 การปลูกปุ๋ย พืชสด ตระกูลถั่ว และไถกลบ รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 44.0 การปรับพื้นที่นา เพื่อรักษาระดับน้ำ ร้อยละ 42.0 การสูบน้ำเข้านา เพื่อลดและปรับความเป็นกรดของดิน ส่วนประเด็นการเก็บตัวอย่างและวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน เกษตรกรไม่มีการปฏิบัติ ตามลำดับ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

3) **ด้านการเตรียมดินในการปลูก** ผลการวิจัยพบว่า หัวข้อที่เกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ร้อยละ 48.0 การเผาฟางข้าวหลังการเก็บเกี่ยวทันที รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 33.0 การไถพลิกหน้าดินเพื่อกลบตอซึ่งข้าวหมักไว้รอบสุดท้าย ไถปรับหน้าดินให้เรียบสม่ำเสมอพร้อมต่อการปลูก และร้อยละ 32.0 การปลูกข้าวควรมีการเตรียมดินอย่างน้อย 2 ครั้ง ตามลำดับ

4) **ด้านวิธีการปลูก** พบว่า หัวข้อที่เกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ร้อยละ 100.0 การปลูกใช้แรงงานคน และการปักดำโดยแรงงานคนและต้นกล้า อายุ 25-30 วัน เท่ากัน ส่วนการใช้เครื่องปักดำ และการการทำนาหว่าน นั้น เกษตรกรไม่มีการปฏิบัติ เนื่องจากเกษตรกรทำนาดำ

5) **ด้านการดูแลรักษา** พบว่า หัวข้อที่เกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ร้อยละ 38.0 ใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ร่วมกับปุ๋ยเคมี และการดูแลกำจัดศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ เท่ากัน รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 36.0 ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง คือ หลังปักดำ 15-20 วันและก่อนข้าวตั้งท้อง ร้อยละ 33.0 มีการตัดข้าวพันธุ์ปน และร้อยละ 31.0 มีการวางระดับน้ำให้ข้าวเจริญเติบโตได้ดีในแต่ละระยะ ตามลำดับ ส่วนในหัวข้อการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และใช้ปุ๋ยที่ผสมเอง เกษตรกรไม่มีการปฏิบัติ

6) **ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว** พบว่า หัวข้อที่เกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การปลูกข้าวพันธุ์เดียวกัน (ข้าวหอมทุ่ง) เป็นเวลาต่อเนื่องหลายครั้งในพื้นที่ อาจเป็นสาเหตุให้เกิดโรค แมลงระบาดได้ รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 62.0 การใส่ปุ๋ยเคมีมากเกินไป (โดยเฉพาะปุ๋ยไนโตรเจน) จะทำให้เกิดโรค แมลงระบาด และร้อยละ 29.0 การลงตรวจพื้นที่นาอย่างสม่ำเสมอมีการคาดคะเนอาการที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคและแมลง ตามลำดับ ส่วนประเด็นการใช้เมล็ดพันธุ์มากเกินไป เกษตรกรไม่มีการปฏิบัติเนื่องจากเกษตรกรทำนาดำ

7) **ด้านการเก็บเกี่ยว** พบว่า หัวข้อที่เกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ร้อยละ 65.0 ควรเก็บเกี่ยวข้าวในระยะพลับพลึง หลังข้าวออกดอก 30-35 วัน รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 33.0 การเก็บผลผลิตไว้ในยุ้งฉางที่มีความสะอาด อากาศถ่ายเทสะดวก และมีการป้องกันกำจัดศัตรูในยุ้งฉางอย่างดี ตามลำดับ ส่วนประเด็นการระบายน้ำออกจากแปลงนาก่อนการเก็บเกี่ยว เกษตรกรไม่มีการปฏิบัติ

8) **ด้านการจำหน่าย** พบว่า หัวข้อที่เกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ร้อยละ 64.0 จำหน่ายผลผลิตทันทีที่เก็บเกี่ยว รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 36.0 จำหน่ายผลผลิตที่ผ่านการลดความชื้นที่เหมาะสมแล้ว ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง

1) **ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง** พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การจำหน่าย (4.24) วิธีการปลูก (4.21) การเตรียมดินในการปลูก (4.16) การปรับปรุงดิน (4.13) การดูแลรักษา (4.11) การเก็บเกี่ยว (4.05) และ การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ดพันธุ์ (3.94) ตามลำดับ

2) **ด้านการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ดพันธุ์** พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง ด้านการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ดพันธุ์ อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เมล็ดพันธุ์ปน (4.06) และคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ไม่ดี (3.82) ตามลำดับ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

3) **ด้านการปรับปรุงดิน** พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง ด้านการปรับปรุงดิน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ขาดความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน (4.17) และสภาพความเหมาะสมของที่ดินในการเพาะปลูก (4.10) ตามลำดับ

4) **ด้านการเตรียมดินในการปลูก** พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง ด้านการเตรียมดินในการปลูก อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สภาพความเหมาะสมของที่ดินในการเพาะปลูก (4.22) และขาดความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน (4.10) ตามลำดับ

5) **ด้านวิธีการปลูก** พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง ด้านวิธีการปลูก อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ขาดความรู้ในการเพาะปลูกข้าวที่มีประสิทธิภาพ (4.35) และขาดแคลนแรงงาน แรงงานค่าจ้างแพง (4.08) ตามลำดับ

6) **ด้านการดูแลรักษา** พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง ด้านการดูแลรักษา อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ปุ๋ยเคมี/สารเคมี ราคาแพง (4.18) และขาดความรู้ในการเพาะปลูกข้าวที่มีประสิทธิภาพ (4.05) ตามลำดับ

7) **ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว** พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ขาดความรู้ในการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว (4.10) และสารเคมี ราคาแพง (3.89) ตามลำดับ

8) **ด้านการเก็บเกี่ยว** พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง ด้านการเก็บเกี่ยว อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยว (4.30) และค่าจ้างแรงงานสูง (3.81) ตามลำดับ

9) **ด้านการจำหน่าย** พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง ด้านการจำหน่าย อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ราคาผลผลิตตกต่ำ (4.25) และคุณภาพของข้าวเปลือก ทำให้ถูกกดราคา (4.23) ตามลำดับ

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกร

1) **ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรู้ที่ต้องการการส่งเสริม** พบว่า มีความต้องการเกี่ยวกับระดับความรู้ที่ต้องการการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ดพันธุ์ (4.54) การปรับปรุงดิน (4.36) การเก็บเกี่ยว (4.20) การดูแลรักษา (4.10) การจำหน่าย (4.08) การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว (3.95) วิธีการปลูก (3.89) และการเตรียมดินในการปลูก (3.78) ตามลำดับ

2) **การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ดพันธุ์** พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ อยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ย 4.54 ได้แก่ เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริม คือ จากสื่อบุคคล ได้แก่ หน่วยงานราชการ (100.00) ต้องการสื่อในการส่งเสริมจากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ (100.00) และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรศัพท์ (29.00) อินเทอร์เน็ต (71.00) ตามลำดับ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ในระดับมากที่สุด คือ การให้คำแนะนำ (83.00) การฝึกอบรม (10.00) และการสาธิต (7.00) ตามลำดับ

3) **การปรับปรุงดิน** พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 4.36 ได้แก่ เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริม คือ จากสื่อบุคคล ได้แก่ หน่วยงานราชการ (100.00) ต้องการสื่อในการส่งเสริมจากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

(100.00) และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (69.00) โทรศัพท์ (31.00) ตามลำดับ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ในระดับมากที่สุด คือ การให้คำแนะนำ (81.00) การฝึกอบรม (10.00) และการสาธิต (9.00) ตามลำดับ

4) การเตรียมดินในการปลูก พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 3.78 ได้แก่ เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริม คือ จากสื่อบุคคล ได้แก่ หน่วยงานราชการ (100.00) ต้องการสื่อในการส่งเสริมจากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ (100.00) และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (88.00) โทรศัพท์ (12.00) ตามลำดับ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ในระดับมากที่สุด คือ การให้คำแนะนำ (100.00)

5) วิธีการปลูก พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 3.89 ได้แก่ เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริม คือ จากสื่อบุคคล ได้แก่ หน่วยงานราชการ (100.00) ต้องการสื่อในการส่งเสริมจากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ (100.00) และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (91.00) โทรศัพท์ (9.00) ตามลำดับ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ในระดับมากที่สุด คือ การให้คำแนะนำ (90.00) การฝึกอบรม (6.00) และการสาธิต (4.00) ตามลำดับ

6) การดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 4.10 ได้แก่ เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริม คือ จากสื่อบุคคล ได้แก่ หน่วยงานราชการ (100.00) ต้องการสื่อในการส่งเสริมจากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ (100.00) และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (87.00) โทรศัพท์ (13.00) ตามลำดับ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ในระดับมากที่สุด คือ การให้คำแนะนำ (91.00) การฝึกอบรม (5.00) และการสาธิต (4.00) ตามลำดับ

7) การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 3.95 ได้แก่ เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริม คือ จากสื่อบุคคล ได้แก่ หน่วยงานราชการ (100.00) ต้องการสื่อในการส่งเสริมจากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ (100.00) และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (91.00) โทรศัพท์ (9.00) ตามลำดับ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ในระดับมากที่สุด คือ การให้คำแนะนำ (91.00) การฝึกอบรม (4.00) และการสาธิต (5.00)

8) การเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 4.20 ได้แก่ เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริม คือ จากสื่อบุคคล ได้แก่ หน่วยงานราชการ (100.00) ต้องการสื่อในการส่งเสริมจากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ (100.00) และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (92.00) โทรศัพท์ (8.00) ตามลำดับ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ในระดับมากที่สุด คือ การให้คำแนะนำ (86.00) การฝึกอบรม (7.00) และการสาธิต (7.00) ตามลำดับ

9) การจำหน่าย พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 4.08 ได้แก่ เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริม คือ จากสื่อบุคคล ได้แก่ หน่วยงานราชการ (100.00) ต้องการสื่อในการส่งเสริมจากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ (100.00) และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (96.00) โทรศัพท์ (4.00) ตามลำดับ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ในระดับมากที่สุด คือ การให้คำแนะนำ (90.00) การฝึกอบรม (5.00) และการสาธิต (5.00) ตามลำดับ

5. แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมทุ่ง

แนวทางการส่งเสริม ในรูปแบบแปลงใหญ่ข้าวหอมทุ่ง โดยการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมทุ่ง ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี มีการให้คำแนะนำ ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การเตรียมแปลงปลูก การปรับปรุงดิน การใช้ปุ๋ย การดูแลรักษา การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว การบริหารพัฒนาและจัดการกลุ่ม การพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer การจัดทำบัญชีครัวเรือน ความรู้เรื่องสินเชื่อ การตลาด โดยการบูรณาการจากหลายฝ่าย เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเกษตรอำเภอเขื่องใน สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดอุบลราชธานี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สาขา



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

อำเภอเชิงइन สหกรณ์การเกษตรอำเภอเชิงइन เป็นต้น ซึ่งการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้การขับเคลื่อนดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ทำให้การส่งเสริมการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมทุ่ง ตำบลหัวดอน อำเภอเชิงइन จังหวัดอุบลราชธานี มีประสิทธิภาพ และเกษตรกรได้รับประโยชน์มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลทำให้เกษตรกรชาวตำบลหัวดอน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพสังคม ผลจากการวิจัยพบว่า สมาชิกร้อยละ 56.0 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47.04 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3.13 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.91 คน ประสบการณ์ในการผลิตข้าวหอมทุ่งเฉลี่ย 14.31 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. และกลุ่มออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำเกษตรส่วนใหญ่มาจากน้ำฝน ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ย 9.78 ไร่ จำนวนพื้นที่การทำนาข้าวหอมทุ่งของเกษตรกร เฉลี่ย 9.54 ไร่ สอดคล้องกับ ทัดพิชา เจริญรัตน์ (2558) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิของเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ดและบุรีรัมย์ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.14 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.00 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เนื่องจากสมาชิกเริ่มเข้าสู่สังคมเกษตรกรรมสูงวัย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรภาคการเกษตรอาจทำให้คุณภาพแรงงานและประสิทธิภาพการผลิตข้าวหอมทุ่งลดลงได้ การขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตรที่จะรุนแรงขึ้น

2) สภาพเศรษฐกิจ ผลจากการวิจัย พบว่า รายได้จากการผลิตข้าวหอมทุ่งต่อไร่ เฉลี่ย 4,073.75 บาท แหล่งสินเชื่อเงินกู้ส่วนใหญ่มาจากธนาคาร ธ.ก.ส. แหล่งจำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่ให้พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ ผลผลิตที่ได้ทั้งหมดต่อปี เฉลี่ย 1,819.15 กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย 257.80 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ราคาจำหน่ายผลผลิตที่ได้สูงสุด เฉลี่ย 10.89 บาทต่อกิโลกรัม ราคาจำหน่ายผลผลิตที่ได้ต่ำสุด เฉลี่ย 9.28 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนการปลูกข้าวหอมทุ่ง เฉลี่ย 2,464.20 บาทต่อไร่ ค่าเตรียมดิน/ค่าไถพรวน เฉลี่ย 414.00 บาทต่อไร่ ค่าพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 208.20 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ย เฉลี่ย 542.50 บาทต่อไร่ ค่าแรงงานของตนเอง/ในครัวเรือน เฉลี่ย 246.00 บาทต่อไร่ ค่าแรงงานภายนอก เฉลี่ย 249.00 บาทต่อไร่ ค่ารถเกี่ยว เฉลี่ย 607.50 บาทต่อไร่ ค่าขนส่ง เฉลี่ย 197.00 บาทต่อไร่ สอดคล้องกับ ทัดพิชา เจริญรัตน์ (2558) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิของเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ดและบุรีรัมย์ พบว่า ต้นทุนการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิเท่ากับ 3,934.00 บาทต่อไร่ เนื่องจากต้นทุนที่ใช้ในการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกรแต่ละรายอาจแตกต่างกัน ในขั้นตอนการผลิตสมาชิกแต่ละรายมีการใช้ต้นทุนแตกต่างกัน เช่น การปลูกปุ๋ยพืชสด การใส่น้ำหมัก การใส่ปุ๋ยหมัก การใช้ปุ๋ยเคมี เป็นต้น

2. สภาพการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกร ผลการวิจัย

1) ด้านการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ด พบว่า เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยเป็นพันธุ์ข้าวหอมทุ่ง (ข้าวเหนียว) พันธุ์พื้นเมือง เกษตรกรมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ในฤดูกาลผลิตต่อไปทุกๆ ปี โดยไม่ซื้อเมล็ดพันธุ์ใหม่ จึงทำให้ปริมาณผลผลิตที่ได้ออกมาต่ำ

2) ด้านการปรับปรุงดิน พบว่า เกษตรกรไม่มีการเก็บตัวอย่างและวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน ทำให้เกษตรกรไม่ทราบว่าพื้นที่เพาะปลูกของตนขาดธาตุอาหารอะไรบ้าง การใช้ปุ๋ยเคมีจึงไม่ได้ประสิทธิภาพเต็มที่



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

3) **ด้านการเตรียมดิน** พบว่า เกษตรกรยังมีการเผาตอซังข้าวหลังการเก็บเกี่ยว และขาดการไถเตรียมดินที่ดี ทำให้ดินขาดความชื้น อุดมสมบูรณ์ หน้าดินถูกเผาทำลาย เนื่องจากเกษตรกรต้องการประหยัดเวลาในการเตรียมดิน

4) **ด้านวิธีการปลูก** พบว่า เกษตรกรใช้วิธีการปลูกแบบนาดำและใช้แรงงานคนในการตกลำ และด้านนาทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานและเสียค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากเกษตรกร พบว่าการทำนาแบบนาดำ จะได้ผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพข้าวเปลือกที่ดีกว่าการทำนาหว่าน

5) **ด้านการดูแลรักษา** พบว่า เกษตรกรไม่มีการผสมปุ๋ยใช้เองและใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เนื่องจากไม่มีการตรวจวิเคราะห์ดิน มีการใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณที่มาก

6) **ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว** พบว่า เกษตรกรมีการปลูกข้าวหอมทุ่งติดต่อกันทุกปี ในพื้นที่แปลงเดิม ทำให้ผลผลิตลดลง เกิดการระบาดของโรค แมลงศัตรูข้าว ได้ง่าย

7) **ด้านการเก็บเกี่ยว** พบว่า เกษตรกรไม่มีการระบายน้ำออกจากแปลงนา ก่อนการเก็บเกี่ยว เนื่องจากเป็นการทำงานตาม (พื้นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำซึ่งมีน้ำท่วมขังในฤดูฝนทุกปี)

8) **ด้านการจำหน่าย** พบว่า เกษตรกรมีการจำหน่ายผลผลิตทันทีที่เก็บเกี่ยว โดยมีพ่อค้าจากต่างพื้นที่มารับซื้อโดยตรง

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมทุ่ง ผลการวิจัย พบว่า

ปัญหา เกษตรกรมีปัญหามากที่สุดในประเด็น ดังนี้ 1) ขาดความรู้ในการเพาะปลูกข้าวที่มีประสิทธิภาพ ปัญหาคุณภาพของข้าวเปลือก (เมล็ดลีบ เล็ก แขน้ำ) 2) ขาดแคลนแรงงานการเกษตร 3) ราคาผลผลิตตกต่ำ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนน้อย บุตรหลานที่อยู่ในวัยทำงานไปทำงานต่างจังหวัดไม่ได้ทำงานด้านการเกษตรสืบทอด ทำให้ภาคการเกษตรเกิดปัญหาขาดแคลนแรงงาน เกษตรกรจึงทำการเกษตรแบบไม่เต็มที่ ขาดความตั้งใจ ทำให้คุณภาพของข้าวเปลือก ไม่ได้คุณภาพ ทำให้ราคาขายได้ต่ำ

ข้อเสนอแนะ ในงานวิจัย สมาชิกมีข้อเสนอแนะใน 4 ประเด็นได้แก่ 1) ควรมีการรวมกลุ่มกันในพื้นที่การทำนาข้าวหอมทุ่ง ในรูปแบบนาแปลงใหญ่ เพื่อวางแผนการผลิต การเก็บเกี่ยว จะทำให้มีอำนาจต่อรองมากขึ้น 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้ความรู้ ฝึกอบรม ให้คำแนะนำแก่เกษตรกร เกี่ยวกับการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ดพันธุ์ การปรับปรุงดิน การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว การเก็บเกี่ยว และการจำหน่ายผลผลิต 3) ควรมีแหล่ง/ผู้แทนจำหน่ายปุ๋ย ปัจจัยในการผลิต ที่มีราคาไม่แพงในพื้นที่ 4) การจัดหาเครื่องจักรกลทางการเกษตร แรงงานการเกษตร ให้แก่เกษตรกร

4. **ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมทุ่งของเกษตรกร** จากผลงานวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมมากที่สุด ในด้านการจำหน่าย ด้านช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในภาพรวมในระดับมากที่สุดผ่านช่องทางบุคคลราชการ คู่มือ โทรทัศน์ แอปพลิเคชัน ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการในภาพรวมในระดับมากที่สุดในรูปแบบ การให้คำแนะนำ การฝึกอบรม และการทัศนศึกษา สอดคล้องกับกุสุมา มุกดา (2558) ศึกษาการปรับปรุงผลผลิตภาพสำหรับการปลูกข้าว พบว่า 1) การผลิตข้าวที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และฮอร์โมนชีวภาพจะได้รับผลผลิตที่ต่ำกว่าการผลิตข้าวที่ใช้สารเคมี แต่ผลผลิตข้าวที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และฮอร์โมนชีวภาพจะสามารถขายได้ในราคาที่สูงกว่าผลผลิตข้าวที่ใช้สารเคมี 2) เปรียบเทียบต้นทุนจากการผลิตข้าวใช้ปุ๋ยอินทรีย์และฮอร์โมนชีวภาพและการผลิตข้าวใช้สารเคมี พบว่า



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

การผลิตข้าวแบบใช้ปุ๋ยอินทรีย์และฮอร์โมนชีวภาพจะมีต้นทุนทั้งหมดที่ต่ำกว่าการผลิตข้าวแบบใช้สารเคมี 3) การผลิตข้าวใช้ปุ๋ยอินทรีย์และฮอร์โมนชีวภาพได้รับผลผลิตสูงกว่าเกษตรกรที่ผลิตข้าวใช้สารเคมี

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1) ควรมีการรวมกลุ่มกันในพื้นที่การทำนาข้าวหอมทุ่ง เพื่อวางแผนการผลิต การเก็บเกี่ยว จะทำให้มีอำนาจต่อรองมากขึ้น

1.2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้ความรู้ ฝึกอบรม ให้คำแนะนำแก่เกษตรกร เกี่ยวกับการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์และเตรียมเมล็ดพันธุ์ การปรับปรุงดิน การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว การเก็บเกี่ยว และการจำหน่ายผลผลิต

1.3) ควรมีแหล่ง/ผู้แทนจำหน่ายปุ๋ย ปัจจัยในการผลิต ที่มีราคาไม่แพงในพื้นที่

1.4) การจัดหาเครื่องจักรกลทางการเกษตร แรงงานการเกษตร ให้แก่เกษตรกร

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการศึกษาความต้องการของเกษตรกร ในการผลิตข้าวหอมทุ่งให้สามารถขายได้กำไรมากขึ้น

2.2) ควรมีการศึกษาความต้องการของตลาด หรือของโรงสีข้าว เพื่อให้เกษตรกร สามารถนำผลผลิตข้าวมาขายได้ตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ และขายได้ราคาดี

2.3) ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการแปรรูปผลผลิตข้าวหอมทุ่งในระดับครัวเรือน เพื่อจำหน่ายเอง หรือนำผลผลิตจากการแปรรูปข้าวมาเพิ่มมูลค่าของกิจกรรมอื่น ๆ ที่สร้างกำไรได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

อุไรวรรณ คชสถิตย์ และคณะ. (2550). การคัดเลือกข้าวหอมทุ่งให้บริสุทธิ์ *Pure line selection for Howm thung*.

ศูนย์วิจัยข้าวอุบลราชธานี กรมการข้าว.

ทัตพิชา เจริญรัตน์. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ ของเกษตรกรในจังหวัด

ร้อยเอ็ดและบุรีรัมย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.

กุสุมา มุกดา. (2558). การปรับปรุงผลผลิตภาพสำหรับการปลูกข้าว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.

สุภาพรณ ตั้งใจ. (2558). ผลของการจัดการต่อช่วงข้าวร่วมกับชนิดของปุ๋ยต่อการเจริญเติบโตผลผลิต และการเก็บเกี่ยวคาร์บอน

ในการปลูกข้าว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.

สุริพร เกตุงาม. (2553). รายงานผลการดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การสำรวจการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง

เพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. อุบลราชธานี.

องค์ความรู้เรื่องข้าว (2563). สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2563, จากสำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว.

<http://www.ricethailand.go.th>

การปลูกข้าว (2563). สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2563, จากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2562). <http://www.kanchanapisek.or.th>

การลดต้นทุนการผลิตข้าว (2562) สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2563,จากสำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว กรมการค้าข้าว

<http://www.ricethailand.go.th>

กมล ยศอิ. (2558). รูปแบบการจัดการน้ำ และชนิดดิน ที่มีผลต่ออินทรีย์คาร์บอนส่วนต่างๆในดินปลูกข้าว.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่.

องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. (2561). “แผนยุทธศาสตร์

การพัฒนา4ปี พ.ศ. 2561-2564” (อัดสำเนา).

สำนักงานเกษตรอำเภอเขื่องใน. (2563). ข้อมูลขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2562/63

สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.farmer.doe.go.th>

